

Yenilenen AACR2

Doç. Dr. Gülbün Baydur*

Kütüphane kataloglarını oluşturan bibliyografik kayıtlar, kataloglama kuralları olarak adlandırdığımız hazır kurallar listelerine dayanılarak oluşturulmaktadır. Bu kurallar uygulamalarda kütüphanelerin gereksinimlerini karşılayabildikleri ölçüde başarılıdır; dolayısıyla da kullanımları yaygın olmaktadır. Bu nedenle kataloglama kuralları dinamiktir; sürekli gözden geçirilip yenilenmesi gerekir. Bunu üç nedene bağlayabiliyoruz: Bilgisayar ve iletişim teknolojileriyle birlikte kataloglama hizmetleri hız ve çeşitlilik kazanmıştır. Diğer yandan, yine teknik gelişmelerle yayın türleri çoğalmaktadır. Bundan kütüphane dermeleri ve organizasyonları etkilenmektedir. Üçüncü olarak mesleki eğitim almış kütüphaneci sayısının artmış olmasını da eklemek gerekir. Bu formasyonu kazanmış kişiler uygulamada eldeki kuralların yetersizliğini hızla farkedebilmektedirler.

"Anglo-American Cataloging rules. 2nd Edition" (AACR2, AA2)

1978 yılında yayınlanmış; kütüphanelerde de 1981 yılından itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Başta ABD, İngiltere ve Kanada'daki kütüphaneler olmak üzere dünya üzerinde (ülkemiz de dahil) kullanımı gittikçe artan AACR2'nin, geçen on yıl içinde pek yönden yetersizliği fark edilmiştir.

Ancak adı geçen sistem yeniliklere ve değişikliklere açık biçimde oluşturulmuştur. Nitekim, Anglo-American Kataloglama Kurallarının sürekli biçimde gözden geçirilip düzeltileceği ve yenileneceği AA2'nin basımlarında planlanmış bulunmaktadır. Bu doğrultuda, başta AACR1'i hazırlayan İngiliz, Amerikan, Kanada ve sonradan Avustralya'nın katılmasıyla bu ülkelerin kütüphanecilik dernekleri, temsilcilerinden milli kütüphanelerinin veya kataloglama kuruluşlarının oluşan bir Komite bu görevi üstlenmiştir -- Joint Steering Committee for AACR. Kısaltılmış adıyla JSCAACR(1). Bu önemlidir. Çünkü AACR2'deki kuralların yenilenebilmesi bu ülkelerin ulusal kataloglama komitelerinin yorumlamada AA2'nin prensiplerine ters düşen kuralların düzeltilmesi için hazırlayacakları önerileri doğrultusunda yapılmaktadır. Gerekli değişiklikler JSCAACR tarafından 1982, 1983 ve 1985 de ayrı ayrı yayınlanmıştır.(2)

Son olarak AA2'nin bütünlünü gözden geçirilmiş, düzeltilmiş; yukarıda sözünü ettiğimiz ek yayınlar da birleştirilerek 1988 yılında toplu bir baskısı yapılmıştır.(3) Ancak bu yayını, AACR2'nin yeni bir basımı olarak kabul etmemek gerekir.(4). Hentiz bu ko-

* H.Ü. Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü Öğretim Üyesi

nuda kütüphaneçilik literatüründen yeterli bilgi elde edilememekle beraber, 1978 AA ile 1988 versiyonu karşılaştırıldığında da kuralların temelde değişikliğe uğramadıkları görülmektedir. Genel hatlarıyla özetlersek:

– Biçimsel yönden önemli bir değişiklik olarak İngilizce metinde, sözcüklerin değiştirilmiş, atılmış ve tipografik hataların düzeltilmiş olmasını gösterebiliriz. 1988 baskısında yapılan bu tür dile dayalı düzenlemelere neden olarak, kuralların kolayca anlaşılmasını sağlamak ve diğer dillere yapılabilecek çevirilerin kesin ve doğru olabilmesi gösterilmektedir.(5) Örneğin, metindeki tüm tanımlamalar (definitions) yeniden kaleme alınmıştır. Bilindiği gibi, AA2'de AA1'e göre çok daha rahat anlaşılabilir bir İngilizce ile yazılmıştır.

Eserde bölüm adlarının her sayfanın başında tekrarlanmış olması, kullanımı kolaylaştıracağı için önemli bir değişikliklerdir.

– AA2'nin yenilenen baskısında, kuralların içeriklerinde de önemli ölçüde değişiklikler gözlenmektedir:

Temel değişiklik, 9. Bölümün (Computer files) yeniden hazırlanmış olmasıdır. AA2'de bu bölümdeki kurallar, büyük boy bilgisayarlarla ilgilidir. Mikrobilgisayarların kütüphanelerde kullanımıyla birlikte, bilgisayar sistemini işletmek için gerekli yazılım ve ilgili dokümanlar kütüphane dermelerine katılmış bulunmaktadır. Örneğin, fiziki biçim olarak diskler ve sayısal ses kayıtları. AA2, bu tür yeni materyallerin kataloglanmasında yetersiz kalmıştır.(6) Bundan böyle bilgisayarla kullanılabilen bu tür belgelerin denetimi gerçekleştirilebilecektir.

Elimizdeki son AA'nın bütününde, yapılan düzenleme ve değişiklikleri sıralamak, eserin tanıtımı için gerekir: Tek tek gözden geçirilen metne kural numaraları eklenmiştir (1. 2C eklenen kurallarla 1.2C1–5 genişletilmiştir).

Bazı kurallarınsa yeniden yazıldığı gözlenmektedir. Örneğin, eseradan sonra yerleştirilmesi öngörülen, materyalin türünü adlandırmayı amaçlayan sözcükler (GMD) yeniden adlandırılmıştır (1.1C1). AA2'deki "Machine Readable Data" yerine "Computer Files"ın kullanılıyor olması gibi. 22.18 de ise yeniden kaleme alınan kural artırılan örneklerle de zenginleştirilmiş.

Pek çok kural gözden geçirilip birleştirilmiştir. Örneğin, AACR2'deki 22.16–22.18 numaralı kurallara, 1988'de yer değiştirilip kurallar birleştirilmiş, örnekler artırılmıştır.

1988 versiyonunda değiştirilen kurallar önemlidir. Örneğin, tüzel kuruluş adı altında giriş yapılması gereken yapıları veren kural (21.1B2) gibi. Daha önce tek tek ilgili kurallarda verilen tüzel kuruluş başlıkları burada tek bir kuralda tekrarlanmış. Yine değişik yorumlamalara meydan vermemek üzere yeni kural numaraları eklenerek de (21.1B2f) değiştirme yoluna gidilmiştir. Adları ile bağlılık belirten tüzel kuruluşların (24.13A) türlerinin artırılmış olması gibi. Kütüphane uygulamalarında önemli olan bir kural kongre, konfe-

rans, v.b. adı olan toplantı metinlerinin başlıklarında, toplantı sayısının her zaman değil, uygun durumlarda kaydedilmesinin kuralla değiştirilmiş olmasıdır (24.7B1)

AA2'nin bu yeni baskısında bazı kurallar ise çıkarılmıştır. Örneğin, nitelemede 1.4 de basılı olmayan yayınlar için yayınyeri kaydedilmesinden vazgeçilmiş. 23. Bölümde seçenekli (optional) kurallar kullanılmamış. Aynı bölümde AA2'deki 23.4 F-G ve Bölüm 24'de 24.4C7'nin iptal edilmiş olması gibi.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi düzenleme AA'nın tüm bölümlerinde yapılmıştır. Nitelemede, yeni tür yayınlara uygulanabilecek kuralları gidilmiştir. Başlık seçiminde, kuralların doğru yorumlanabilmesi için metin dili değiştirilmiş veya yeni alt kurallar oluşturulmuştur. Başlık biçimleri için AACR2'de eserin üzerinde bulunan ad önemlidir. bu nedenle bazı kurallardan vazgeçilmiştir. Örneğin, (24.4C7) Kendi adı içinde yer adı taşıyan tüzel kuruluşlarla ilgili olan bu kural iptal edilmiştir. Yeni düzenlemelerden amaç, kütüphanelerin gereksinimlerini karşılamak, kayıt işlemlerine hız kazandırmaktır.

Bu yazıda, katalogların kullanımına sunulan AACR2'nin 1988 baskısında yapılan değişiklik ve düzenlemelerden söz edilmiştir. Nakledilen farklılıklar, ilk bakışta gözlenebilen kurallardır. AA'da kullanılan daha anlaşılır bir dil, gelecekte kuralların İngilizceden diğer dillere çevirisini kolaylaştırıp hızlandıracaktır. Bu yönde yeniden düzenlenen kurallar, kütüphanelerde yorumlamadan kaynaklanan farklılıkları ortadan kaldırmayacaktır. Yeni kurallarla mikrobilgisayar çıktıları da artık AA'ye göre kataloglanabilir.

Şüphesiz kurallarındaki değişiklikler bundan böyle devam edecektir. Kataloglama kuralları statik değildir. Değişen koşullarda eldeki kurallar büyük veya önemsiz boyutlarda değiştirilip yenilenmek zorundadır.

Konuya, genel ve kural tanımlarıyla kuramsal bakıldığında, 1988 baskısıyla yapılan değişiklikler çok ayrıntıda ve önemsiz gibi görünmekle beraber, her bir kuralın kütüphanelerdeki uygulamalarının sonuçları önemlidir. Çünkü kataloglama kurallarındaki yeni düzenlemeler, kütüphane kataloglarını oluşturan kayıtları etkilemektedir.

Anglo-Amerikan'ın kütüphanelerimizdeki kullanımı son yıllarda giderek yaygınlaşmaktadır. Katalogculara düşen, boyutları ne olursa olsun gelişmeleri izlemek, uygulamalarını son değişikliklere göre yürütmek ve kataloglarını etkileyen sonuçlarını duyurmak olmalıdır. Ancak böylece AA Kataloglama Kuralları'nın kütüphanelerimizde ne ölçüde yeterli ve işlevsel olduğu anlaşılabilir.

KAYNAKLAR:

1. Anglo-American Cataloguing Rules. 2nd edition. Prepared by ALA, BL, CCC, LA, LC. Edited by Michael Gorman and Paul W. Winkler. London, library Association, 1978. VII-X.s.

2. Pat Oddy, "Why you won't find Catherine Paa reading AACR, second edition, 1988 revision" *Library Association Record* 90 (8) Aug 1988 439. s.
3. **Anglo-American Cataloguing Rules**. 2nd edition, 1988 revision. Prepared under the direction of The Joint Steering Committee for The Revision of AACR. Edited by Michael Gorman and Paul W. Winkler. Ottawa, Canadian Library Association; London, Library Association; Chicago, American Library Association, 1988.
4. Michael Gorman, "Call it AACR21/2 or Apres la guerre, or Doughter of a dynamic decade" *American Libraries* 15(5) May 1988 387-388.s.
5. Anglo-American ... revision, y.a.g.e. XIV.s.
6. Beth M. Paskoff, "Microcomputer software in library collections" *Library Trends* 37 (3) Winter 1989 306-308.s.